

DICȚIONARELE CORESI

AURA BRAIS

**DICȚIONAR
DE LITERATURĂ
ROMÂNĂ ȘI UNIVERSALĂ
AUTORI • OPERE • PERSONAJE**

PENTRU ELEVI

Editura CORESI

© Editura CORESI
Toate drepturile rezervate.

E-mail: coresi@coresi.net.
<http://www.coresi.net>
<http://www.LibrariaCoresi.ro>
<http://www.librarie.website>
<http://amzn.to/2DlhsXQ>

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BRAIS, AURA

Dicționar de literatură română și universală : autori, opere, personaje : pentru elevi / Aura Brais. – Ed. a 7-a. – București : Editura Coresi, 2018

ISBN 978-973-137-225-9

81'374.2:821.135.1.09+82.09=135.1

ISBN 978-973-137-225-9

9 789731 372259 >

CUPRINS

7	CUVÂNT ÎNAINTE
9	AUTORI
159	OPERE
375	PERSONAJE
471	INDEX

A

Agârbiceanu, Ion (1882–1962), prozator român.

A debutat publicistic în anul 1899, în revista „Unirea” din Blaj, continuând apoi să colaboreze la numeroase ziară și reviste („Familia”, „Luceafărul”, „Viața românească” etc.).

Preia conducerea unor ziară și reviste: „Patria”, „Transilvania” și „Tribuna”.

A debutat editorial, în anul 1905, cu volumul *De la țară*, reunind schițe și nuvele în care evocă anii copilăriei.

Incepând cu anul 1910 va publica culegeri de nuvele: *Două iubiri*, 1910; *În întuneric*, 1910; *Prăpastia*, 1910; *Datoria*, 1914; *Luncușoara în Pare-*

simi, 1920; *Trăsurica verde*, 1921; *Chipuri de ceară*, 1921; *Spaima*, 1922; *Minunea*, 1936; *Amintirile*, 1940; *Din copilărie*, 1956 etc. și romane: *Arhanghelii*, 1914; *Legea trupului*, 1926; *Legea minții*, 1927; *Biruința*, 1931; *Vâltoarea*, 1943 etc.

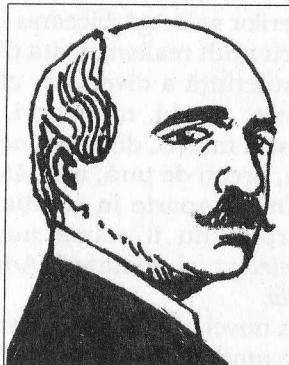
În cea mai mare parte a scrierilor sale Agârbiceanu evocă, cu mult realism, viața plină de suferință a diverselor clase sociale: țărani, muncitori, îndeosebi minerii, diversi funcționari, preoți de țară, învățători.

Un loc aparte în creația lui Agârbiceanu îl ocupă nuvela *Fefelegea* și romanul *Arhanghelii*.

În nuvela *Fefelegea*, publicată în anul 1906, în revista „Viața Românească” de la Iași, Agârbiceanu evocă figura văduvei Maria Dinului, poreclită Fefelegea, căreia îi mor pe rând toți copiii și care, spre a-l putea înmormânta pe cel din urmă, este nevoie să-și vândă unicul cal, pe Bator.

În *Arhanghelii* sunt prezentate aspecte din viața unor categorii sociale din Ardeal. Titlul romanului este dat de denumirea minei de aur în jurul căreia evoluează destinele personajelor.

Alain-Fournier – pseudonimul lui Henri-Alban Fournier (1886–1914), prozator francez.

Alecsandri, Vasile (1818–1890), poet, prozator și dramaturg român.

Și-a efectuat studiile în țară și la Paris (1834–1839).

Vasile Alecsandri s-a impus în viața culturală, imediat după întoarcerea în țară, printr-o susținută activitate: colaborează la revista „Dacia literară”, unde, în anul 1840, publică nuvela *Buchetiera de la Florența*, este însărcinat cu conducerea Teatrului Național din Iași și devine redactor la revista „Propășirea”.

S-a angajat cu mult entuziasm în mișcarea revoluționară de la 1848. Cu acest

prilej a scris poezia *Deșteptarea României*, înflăcărat marș revoluționar.

După înfrângerea revoluției, Alecsandri va fi exilat. La Paris va publica volumul *Doine și lăcrimoare*, 1853, și *Poezii poporale ale românilor*, 1852–1853, ediția completă fiind publicată în anul 1866. Întors în țară în toamna anului 1854, Alecsandri se va dedica trup și suflet luptei pentru înfăptuirea Unirii și va scoate revista „România literară”, începând cu anul 1855, în paginile căreia va publica poezia *Hora Unirii*, 1856.

Creația poetică a lui Alecsandri prezintă un registru tematic foarte bogat.

Poezia de inspirație folclorică se regăsește în ciclul *Doine*. Vasile Alecsandri are meritul de a fi intuit în folclor o sursă de regenerare a lirismului. Iată cum prezenta apariția *Doinelor* marele critic literar Mihail Kogălniceanu: „Un Tânăr poet moldovean, domnul Vasile Alecsandri, voind a ieși din calea obștească și ascultând numai gustul și tradițiile naționale, au alcătuit o colecție de poezii, ce în adevăr și cu drept cuvânt se pot numi poezii naționale.“ (*Calendar pentru poporul românesc*).

Ciclul *Lăcrimoare* conține lirică erotică și își are izvorul în pasiunea lui Alecsandri pentru Elena Negri, iubita și sfătuitoarea sa literară.

Un moment important în creația lui Alecsandri îl reprezintă apariția ciclurilor *Suvenire*, 1853, și *Mărgăritărele*, 1863, în care regăsim poezia de inspirație patriotică și social-umană.

Pe lângă poezile cu un profund caracter mobilizator (*Hora Unirii*), există și poezii cu accente satirice, în care este ținută boierimea, adversara a Unirii (*Moldova în 1857*).

Alecsandri, explorând istoria și mitologia, lansează seria legendelor, publicate în două culegeri: *Legende*, 1874, și *Legende nouă*, 1880. Acestea se împart în: legende pe motive folclorice (legende dedicate păsărilor: *Legenda ciocârliei*; *Legenda rândunicii*); legende dedicate florilor: *Legenda lacrimioarei*; *Legenda crinului*; legende dedicate anotimpurilor: *Toamna țesătoare*; *Zilele babei* etc.); legende istorice (*Dumbrava Roșie*; *Dan, căpitan de plai*; *Grui-Sânger*); legende orientale (*Murad Gazi-sultanul*, *Becri Mustafa* etc.).

Punctul culminant al creației poetice îl constituie apariția *Pastelurilor*, elogiate cu căldură de către Titu Maiorescu în articolul *Direcția nouă în poezia și proza română*, din 1872. Numindu-l pe Vasile Alecsandri „cap al poeziei noastre literare în generația trecută”, Titu Maiorescu nota în articolul menționat mai sus

că *Pastelurile* sunt „însuflare de o simțire așa de curată și de puternică a naturei, scrise într-o limbă așa de frumoasă, încât au devenit fără comparare cea mai mare podoaabă a poeziei lui Alecsandri, o podoaabă a literaturii române îndeobște”.

Creația în proză, considerată de George Călinescu „partea cea mai trainică a operei lui Alecsandri“, reunește genuri și specii diferite: schițe (*Muntele de foc*, *Toader și Mărinda*, *Balta Albă*), povestiri (*Istoria unui galbău*; *O primblare la munți*; *Iași în 1844* etc.), nuvele (*Buchetiera de la Florența*, *Mărărita*), un roman (*Dridri*) etc.

Creația dramatică a lui Vasile Alecsandri este rodul unei activități de aproape cincizeci de ani. Și-a exersat talentul în mai toate genurile, de la farsă și vodevil, până la comedia de moravuri, drama socială și istorică. A realizat o operă organică, unitară ca viziune, metodă și stil, în care este prezentată, în toată plenitudinea ei, cu tipurile și situațiile caracteristice, societatea românească de la mijlocul secolului al XIX-lea.

Dintre numeroasele piese de teatru amintim: *Iorgu de la Sadagura*, 1844 – în care este criticat cosmopolitismul clasei boierești; *Iași în carnaval*, 1845 – vehementă satiră la adresa regimului existent la

acea vreme în Moldova, regim care toleră o serie de abuzuri; este ridiculizată totodată frica de comploturi sau de revolte populare a mai-marilor timpului. În *Cucoana Chiriță în Iași*, 1850, și *Cucoana Chiriță în provincie*, 1852, sunt satirizate snobismul și setea de parvenire. În centrul acțiunii se află o familie de boiernași provinciali care face mari eforturi de adaptare, prin imitație, la felul de viață a „lumii bune“ din capitală. Dintre dramele istorice amintim: *Despot-Vodă*, 1879 – inspirată din trecutul Moldovei, *Fântâna Blanduziei*, 1883, și *Ovidiu*, 1884 – inspirate din antichitatea latină.

Alexandrescu, Grigore

(1810–1885), poet și prozator român.

A debutat în anul 1832 cu volumul *Eliezer și Neftali*, care cuprindea traduceri din Lamartine, Byron, Florian, câteva elegii și fabule originale.

În următorii ani creația poetului Grigore Alexandrescu evoluează în două direcții: una romantică (prin elegii și meditații intime și patriotice, în care se resimte influența lamarțiană și volneyană) și una clasică (prin cultivarea consecventă și într-o manieră tot mai originală a fabulei, a epistolei și a satirei).

Regăsim în creația sa poetică: meditația intimă (*Adio. La Târgoviște; Meditație; Miezul nopții*), meditația patriotică și satirică (*Anul 1848; Umbra lui Mircea. La Cozia; Răsăritul lunii. La Tismana; Trecutul. La Mănăstirea Dealu; Mormintele. La Drăgășani; Satiră. Duhului meu etc.*), poezia de inspirație erotică (*Eliza, Mângâierea, Te mai văzui o dată, Așteptarea etc.*).

Un loc cu totul aparte în creația lui Grigore Alexandrescu îl ocupă fabulele, contribuția sa la desăvârșirea fabulei, ca specie literară, fiind hotărâtoare pentru literatura noastră. Primele fabule, cuprinse în volumul din 1832, sunt traduceri sau adaptări după La Fontaine (*Catârul care își laudă nobilitatea, Măgarul râsfățat etc.*) și Florian (*Privighetoarea și păunul, Vulpoiul predictor, Papagalul și celealte păsări*). Celealte fabule sunt creații originale, alcătuind un fel de „comedie umană“, căci aici sunt sur-

prinse diferite trăsături și moravuri ale societății timpului (*Câinele și cățelul, Boul și vitelul, Toporul și pădurea, Dreptatea leului, Vulpea liberală etc.*).

Personajele și conflictele în care acestea sunt angajate evocă tipuri umane și fenomene din viața socială. Grigore Alexandrescu critică parvenitismul (*Boul și vitelul*), absolutismul domniilor feudale (*Câinele izgonit, Dreptatea leului, Elefantul*), aroganța boierimii aristocrate (*Pisica sălbatică și tigrul*) etc.

În epistolele lui Grigore Alexandrescu se resimte influența codului clasic al lui Boileau și Voltaire. Poetul român atacă diverse probleme: situația limbii literare române, viața rurală și antirealismul pastoral, situația artistului etc. Cea mai mare parte a acestora critică moravurile vieții literare. Epistolele au fost publicate între anii 1838–1842 (*Epistolă către Voltaire, Epistolă către Iancu Văcărescu, Epistolă domnului Alexandru Donici etc.*).

Alfieri, Vittorio (1749–1803), poet și dramaturg italian, creator al tragediei clasice italiene.

A realizat tragedii de o deosebită tensiune scenică, al căror erou preferat este cetățeanul ideal, pentru care valoarea morală supremă o constituie îndeplinirea îndatoririlor cetățenești și hotărârea de a lupta pentru libertate. Tragediile sale sunt inspirate din motive biblice (*Saul*, 1782), mitologice (*Merope*, 1782; *Polinice*, 1783; *Antigone*, 1783; *Oreste*, 1783; *Mirra*, 1789) și istorice (*Virginia*, 1777; *Maria Stuarda*, 1789 – *Maria Stuard*; *La congiura de' Pazzi*, 1789 – *Conjurația Pazzilor*).

Alfieri a mai scris satire, epigramme, un poem istoric (*L'Etruria vendicata*, 1788 / 1789 – *Etruria răzbunată*), versuri lirice (ode, sonate), comedii: *L'uno – Unul; I pochi – Cei puțini; I troppi – Cei prea mulți; L'antidoto – Antidotul*, scrise între anii 1801–1802.

Apollinaire, Guillaume – pseudonimul lui Wilhelm Apollinaris de Kostrowitsky (1880–1911), poet francez.

Apollinaire este precursorul suprarealismului și inițiatorul cubismului artistic.

Poezia sa, expresie, în mare parte, a propriilor frământări spirituale, se caracterizează prin lirism, prin muzicalitatea versurilor și noutatea formei.

Apariția volumelor de poezii *Alcools*, 1913 – *Alcooluri și Calligrammes*, 1918 – *Caligrame* marchează un moment semnificativ în dezvoltarea poeziei europene moderne.

Arghezi, Tudor – pseudonimul lui Ion N. Theodorescu (1880–1967), poet, prozator, dramaturg și publicist român.

A debutat în literatură și în publicistică la vîrstă de numai 16 ani, semnând, cu numele de Ion Theo, versuri și articole în ziarul lui Alexandru Macedonski „Liga ortodoxă“.

Începând cu anul 1904, când scoate împreună cu V. Demetrius revista „Linia dreaptă“, semnează cu numele Tudor Arghezi. Până în anul 1910, Tudor Arghezi va publica versuri și articole în mai multe periodice ale vremii: „Revista modernă“, „Lumea nouă“, „Viața nouă“, „Viața românească“, „Facla“, „Rampa“ etc.

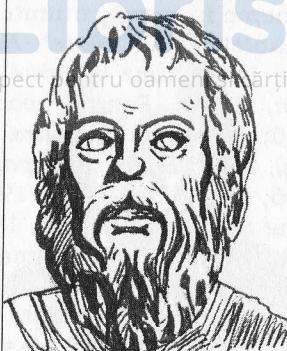
După anul 1910 preia conducerea sau editează el însuși ziare precum: „Cronica“, „Cuget românesc“, „Națiunea“ și „Bilete de papagal“.

A debutat editorial în anul 1927 cu volumul de poezii *Cuvinte potrivite*, căruia îi vor urma, la intervale diferite, culegerile de versuri: *Flori de mucigai*, 1931; *Versuri de seară*, 1935; *Hore*, 1939; *Una sută una poeme*, 1947; 1907 – *Peizaje*, 1955; *Cântare omului*, 1956; *Stihuri pestrițe*, 1957; *Frunze*, 1961; *Poeme noi*, 1963; *Cadențe*, 1964; *Silabe*, 1965; *Ritmuri*, 1966; *Noaptea*, 1967. Semnificativ pentru înțelegerea concepției autorului asupra creației poetice și asupra menirii scriitorului este poezia *Testament*, situată în fruntea volumului de debut din anul 1927. Adeziunea poetului la „estetica urâtului“ este clar exprimată în volumul *Flori de mucigai*.

Arghezi a publicat în revistele vremii în special pamphlete

și poeme în proză, numite de el „tăblete“ sau „bilete“. Adunate în volume (*Icoane de lemn*, 1930; *Poarta neagră*, 1930; *Tablete din Țara de Kuty*, 1933; *Bilete de papagal*, 1946; *Pagini din trecut*, 1955; *Lume veche, lume nouă*, 1959 etc.), acestea se remarcă printr-o puternică notă satirică, denunțând moravuri sau instituții ale vremii. Astfel, *Icoane de lemn* și *Poarta neagră* prezintă scene din viața de mănăstire și, respectiv, din umbra zidurilor închisorii.

Romanele *Ochii Maicii Domnului*, 1934, și *Cimitirul Bună-Vestire*, 1936, aduc o tematică interesantă. Numite de către scriitor poeme, primul evocă un caz de „redempție“, iar cel de-al doilea, cu caracter de parabolă, „ironizează zăpăceala autorităților în fața întâmplărilor neprevăzute.“ (Al. Piru, *Istoria literaturii române de la început până azi*) Romanul *Lina*, 1942, are un caracter autobiografic. Autorul evocă perioada în care a lucrat la fabrica de zahăr Chitila.

Aristofan (cca 445–cca 386 î.Hr.), cel mai important poet comic elin.

În cele 44 de comedii scrise, dintre care se mai păstrează doar 11, Aristofan satirizează viciile societății ateniene din perioada războiului peloponeziac (431–404 î.Hr.). Poetul a militat consecvent pentru interesele păturii țărănești (el însuși provenind dintr-o familie de țărani stabiliți în Egina), care a avut mult de suferit în timpul războiului.

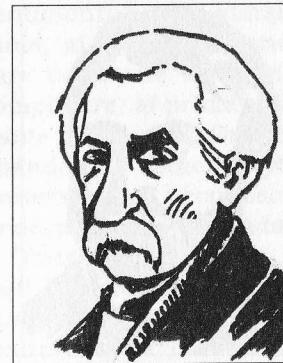
A scris comedii satirice de inspirație politică: *Acarnienii*, 425 î.Hr.; *Cavalerii*, 424 î.Hr.; *Pacea*, 421 î.Hr., filozofică: *Norii*, 423 î.Hr.; *Viespile*, 422 î.Hr.; *Adunarea femeilor*, 392 î.Hr., literară: *Broaștele*, 405 î.Hr.; *Femeile care sărbătoresc pe zeița Demeter*, 411 î.Hr.

În comedierele sale, Aristofan aduce un elogiu păcii, atât de râvnite de către oamenii de rând, demascându-i pe cei care î se opun (*Acarnienii*, *Pacea*

etc.), critică conducerea Atenei din acea vreme (*Cavalerii*, *Viespile*), ironizează mania atenienilor pentru procese (*Păsările*), atacă pseudoștiință, pseudocultura anumitor cercuri intelectuale ale Atenei, mai precis, educația dată de sofisti tineretului (*Norii*), dezvoltă tema valorii educative a creației artistice, căreia îi atribuie rolul unui instrument de perfecționare a vieții sociale (*Broaștele*).

În comedierele lui Aristofan întâlnim personaje de vază, cunoscute de toată Atena (Cleon, Euripide, Socrate), alteleori personaje tipice (Filocleon și Bdelycleon din *Viespile*), personaje colective (Demosul din *Acarnienii*, personaj alegoric care întruchipează adunarea poporului, un bătrân dezorientat, grotesc, victimă a demagogiei) sau pur și simplu oameni de condiție modestă.

Opera lui Aristofan se remarcă prin construcția dramatică bazată pe o intriga simplă, arta dialogului, vorbirea savuroasă, pitoresc, armonia interioară, perfecțiunea formei.

Asachi, Gheorghe (1788–

1869), personalitate culturală proeminentă și ctitor în domeniul învățământului românesc modern, al presei, teatrului, muzicii și artelor plastice în Moldova.

Gheorghe Asachi a desfășurat o activitate bogată pe linia îndrumării și organizării vieții culturale: a înființat numeroase publicații specializate: literare – „Albina românească”, care mai târziu a primit titlul „Alăuta românească”, științifice – „Icoana lumii”, pentru sate – „Foaia sătească” etc.; a organizat școala normală și un gimnaziu la biserică Trei Ierarhi din Iași; a creat Academia Mihăileană cu trei facultăți (filozofie, drept și teologie); a contribuit la organizarea vieții teatrale în Moldova; a organizat primul spectacol de operă în limba română; a elaborat programe de învățământ; a creat manuale scolare etc.

În ceea ce privește creația literară, trebuie menționat că Gheorghe Asachi a debutat cu sonete în limba italiană. În timp, el a reușit să abordeze aproape toate speciile poeziei (sonet, odă, imn, baladă, meditație, elegie, fabulă, satiră etc.).

În poezia de inspirație națională, Gheorghe Asachi a reușit să imprime liricii sale un profund caracter patriotic.

Se remarcă în mod deosebit baladele *Dochia și Traian*, *Ştefan cel Mare înaintea cetății Neamțu* etc., fabulele și satirele în care critică moravurile societății din vremea sa.

Gheorghe Asachi a abordat și nuvela istorică: *Ruxandra Doamna*, *Petru Rareș*, *Dragoș etc.*

B

Baconsky, Anatol E. (1925–

1977), poet, prozator, eseist și traducător român.

A fost redactor-șef la „Almanahul literar”, apoi la „Steaua“.

A debutat în 1945 cu un eseu în ziarul „Tribuna nouă“ din Cluj. În anul 1950, îi apare primul volum, intitulat *Poezii* –

care cuprinde lirică socială și militantă, urmat de culegerile de versuri: *Copiii din valea Ariesului*, 1951; *Cântece de zi și de noapte*, 1954; *Două poeme*, 1956; *Lucrări și anotimpuri*, 1956; *Dincolo de iarnă*, 1957.

Apariția în 1957 a volumului *Fluxul memoriei* marchează o nouă etapă în creația sa.

Baconsky evoluează de la convenționalitatea și caracterul ocasional al poezilor din volumele anterioare spre o lirică de meditație, puternic interiorizată. „*Fluxul memoriei este un titlu programatic ale cărui conotații proustiene nu pot fi desconsiderate. Totuși, nu fluxul are importanță, ci memoria (...). Demersul poetului este altul decât cel proustian, căci nu atât timpul pierdut ține să-l recupereze el, cât eficia acestuia, pecetea, urma.*“ (Mircea Martin, în prefața volumului *Poezii* – A. E. Baconsky).

A mai publicat volumele de versuri: *Fiul risipitor*, 1964; *Cadavre în vid*, 1969; *Corabia lui Sebastian*, 1978; note de călătorie: *Remember*, 1968 (două volume: I, *Fals jurnal de călătorie*; II, *Jurnal*); eseuri: *Poeti și poezie*, 1963; *Meridiane. Pagini despre literatura universală contemporană*, 1965; povestiri fantastice: *Echinoxul nebunilor și alte povestiri*, 1967.

A tradus din Quasimodo, Lundquist, Carl Sandburg etc.

Bacovia, George – pseudonimul lui George Vasiliu (1881–1957), poet român.

A debutat cu poemul *Și toate în „Literatorul“* lui Alexandru Macedonski. Ulterior, colaboră la revistele „Flacără“, „Cugetul românesc“, „Arta“. Debutul editorial s-a produs în anul 1916 cu volumul *Plumb*. Următoarele volume de versuri apar la intervale mari: *Scântei galbene*, 1926; *Cu voi*, 1930; *Comedii în fond*, 1936; *Stanțe burgheze*, 1946; *Stanțe târzii*, 1972.

Deși s-a format spiritualicește în climatul poeziei simboliste franco-belgiene (Baudelaire, Verlaine, Rimbaud, Rollinat, Rodenbach), George Bacovia este, prin sensibilitate și prin sursele de inspirație, unul dintre marii poeți originali de după Eminescu.

Creator al unei atmosfere lirice proprii, George Bacovia este poetul toamnei reci, dezolante, al iernilor aspre, ce dau

sentimentul de sfârșit de lume, al căldurilor toride, în care cadavrele intră în descompunere, al primăverilor iritante și nevrotice. Omul apare abandonat, rătăcind într-un univers ostil și necunoscut, de unde și dorința de evadare.

Obiectivarea stărilor sufletești (durerea, sentimentul de pustietate și singurătate) este realizată prin corespondență între sentiment și culoare (galbenul sugerează deznașdejdea, violetul – monotonia, albul – senzația de gol, de inexistență etc.), între sentiment și muzică (sunetele de clavir și vioară sugerează melancolia; armonica și fanfara – monotonia etc.).

Baltazar, Camil – pseudonimul lui Leibu Goldstein (1902–1977), poet, publicist și traducător român.

A debutat în anul 1921 în revista „Sburătorul“, condusă de Eugen Lovinescu. În anul 1923 îi apare primul volum de versuri *Vecernii*. Prin versurile de debut Camil Baltazar se apropiie de lirica bacoviană. „*Suferința fizică, peisajul bolnav al toamnei, elementul opac sunt numai puncte de plecare, fundalul necesar, de pe care se desprinde și mai energetic setea de lumină, de sănătate, de viață.*“ (Eugen Lovinescu).

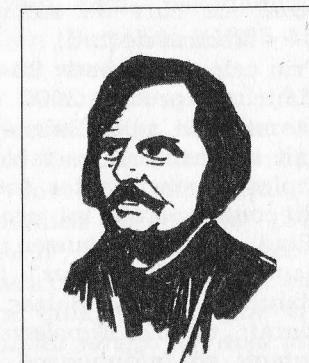
A desfășurat o intensă activitate publicistică și redacțio-

nală. A colaborat la „Sburătorul“, „Cuvântul liber“, „Capricorn“, „România literară“, „Reporter“. A editat revista „Tiparitia literară“, 1928.

A mai publicat volumele de versuri: *Flaute de mătase*, 1924; *Reculegeri în nemurirea ta*, 1925; *Bibile*, 1926; *Strigări trupești lângă glesne*, 1927; *Cinea cea de taină*, 1929; *Întoarcerea poetului la uneltele sale*, 1934; *Tărâm transcendent*, 1939; *Poeme vechi și noi*, 1949; *Mi-e dragă fața omenească*, 1971; *Reculegeri în memoria ta*, 1972; *Soare pe culmi* (volum antologic), 1972; *Violoncel solar*, 1972; *Glorie iubirii*, 1973; *Ghirlanda iubirii*, 1975; *Nobletea plaiului natal*, 1976.

În anul 1962 îi apare volumul de memorii și evocări ale marior personalități ale vremii, intitulat *Contemporan cu ei*.

A tradus din literatura germană și engleză.

Balzac, Honoré de (1799–1850), prozator francez.